

Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Öğretmenlerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Öğretmenlerin Bazı Demografik Özelliklerine Göre İncelenmesi

Investigation of Psychological Endurance Levels of Child Development and Education Teachers According to Some Demographic Characteristics of Teacher

ÖZET

Bu araştırma çocuk gelişimi öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin öğretmenlerin bazı demografik özellikleri bağlamında incelenmesi amacıyla yapılmıştır. İzmir ili Kemalpaşa ilçesinde 2023-2024 eğitim öğretim yılında görev yapan 91 çocuk gelişimi öğretmenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri toplama aracı Basım ve Çetin (2011) tarafından güvenilirlik ve geçerlik çalışması yapılan Yetişkinler İçin Dayanıklılık Ölçeği'dir. Araştırma verilerinin analiz edilmesiyle ulaşılan sonuçlar şunlardır: Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları oldukça yüksek düzeydedir. Kadın öğretmenler erkek öğretmenlere nazaran daha yüksek psikolojik dayanıklılığa sahiptir. Önlisans ve lisans eğitim düzeyindeki öğretmenlerin psikolojik dayanıklılığı lisansüstü eğitime sahip öğretmenlerden daha yüksektir. Yaş ve medeni durum değişkenleri öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıklarına etki etmemektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Gelişimi, Psikolojik Dayanıklılık, Öğretmen.

ABSTRACT

This research was conducted in order to examine the psychological endurance levels of child development teachers in the context of some demographic characteristics of teachers. It was carried out with the participation of 91 child development teachers working in the 2023-2024 academic year in Kemalpaşa district of Izmir province. The data collection tool of the research is the Endurance Scale for Adults, which was conducted a reliability and validity study by Basım and Çetin (2011). The results obtained by analyzing the research data are as follows: The psychological endurance of teachers is at a very high level. Female teachers have higher psychological endurance compared to male teachers. The psychological endurance of teachers at associate and undergraduate education levels is higher than teachers with graduate education. Age and marital status variables do not affect the psychological endurance of teachers.

Keywords: Child Development, Psychological Endurance, Teacher.

GİRİŞ

Çocukluk dönemi insan yaşamında oldukça önemli bir yere sahiptir. Her türlü gelişimin (bedensel, sosyal, psiko-motor vs.) en hızlı ilerlediği dönem olan çocukluk döneminde özellikle kişiliğin temellerinin bu dönemde atıldığı göz önüne alınacak olursa çocukluk döneminin ne kadar önemli olduğu bir kez daha anlaşılmaktadır (Berk, 2015). Çocukların yetişkinlik döneminde nasıl bir insan olacağını belirleyen en önemli faktörlerden birisi olan okul öncesi eğitimi verimli kılan faktörlerden belki de en önemlisi öğretmenin niteliğidir (Anlıak, 2004). Çocuğun kendi potansiyelini açığa çıkararak kendisini gerçekleştiren bir birey olabilmesinde ailesinin yanında okul öncesi öğretmenin de sorumluluğu bulunmaktadır (Dağlıoğlu ve Genç, 2018).

Öğretmenlik mesleği insan yetiştirme sanatıdır ve öğretmenler geleceğin sorgulayan, eleştiren ve bilinçli vatandaşlarını yetiştiren birer sanatçıdır (Tekişik, 1987; akt: Akgün, 2021). Bu sanatçıların kişilik özelliklerinin eğitim araştırmalarında ele alınması gereken faktörlerden birisi olduğunu vurgulayan Goodson'dur (1991; akt: Kök, Çiftçi ve Ayık, 2011) ve ona göre öğretmenlerin kişilikleri onların eğitsel özelliklerini şekillendirmekte ve verdikleri eğitimin kalitesini belirlemektedir. Eğitim ortamında kendi kontrolü dışında pek çok olayla karşılaşan öğretmenlerin bu olaylarla nasıl mücadele edeceği, sorunlara nasıl çözüm üreteceği önemlidir çünkü stresli durumlarda öğretmenler davranışsal ve/veya duygusal problemler geliştirebilmektedir (Tuğrul ve Çelik, 2002). Bu problemler arasında eğitsel performansta düşme, kendine olan inanç kaybı, depresyona eğilim ve iş doyum düzeyinde azalma sayılabilir ve öğretmenleri bu problemlerden koruyacak başlıca özellik kendi psikolojik dayanıklılık düzeyleridir (Bobek, 2005). Ghasemi ve Kajbaf (2019) psikolojik dayanıklılığın stresten kaynaklanan olumsuz duygu ve davranışları önleme görevi üstlenmekte olduğunu belirtmektedir. Öğretmenlik mesleği ise en yoğun strese maruz kalan mesleklerin ön sıralarında değerlendirilmektedir (Clipa ve Boghean, 2015). Çocuk gelişimi öğretmenlerinin küçük yaş grupları ile çalışması onlara değişik stres faktörleri yüklemektedir. Bu faktörler arasında küçük yaştaki çocukların değişen karakteristik özellikleri, özel ihtiyaçlara sahip olmaları ile jenerasyon

Şenay Sayar¹

How to Cite This Article

Sayar, Ş. (2023). "Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Öğretmenlerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Öğretmenlerin Bazı Demografik Özelliklerine Göre İncelenmesi" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:9, Issue:117; pp:9208-9217. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/sss.73026>

Arrival: 14 August 2023

Published: 30 November 2023

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Öğretmen, MEB, İzmir, Türkiye. ORCID: 0009-0005-2373-516X

farklılığı, aile beklentisi, okul idaresinin beklenti ve talepleri olarak sıralanabilir (Kelly ve Berthelsen, 1995; akt: Efecan, 2022). Öğretmenlerin stresten uzak olmaları ve/veya yaşadıkları stresi iyi yönetebilmeleri verdikleri eğitimin kalitesini direkt etkileyecektir (Yılmaz Toplu, 2012).

Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları hem eğitim sisteminin başarılı olmasında hem de öğretmenlerin mesleki performanslarında oldukça önemli bir kavram olduğu görülmektedir. Gerçekleştirilen bu araştırmanın amacı ise çocuk gelişimi öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılıklarının öğretmenlerin bazı demografik özelliklerine göre değişip değişmediğini incelemektir. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için aşağıda sıralanan alt amaçlara ulaşmak hedeflenmektedir:

- ✓ Çocuk gelişimi öğretmenlerinin psikolojik sağlamlıkları öğretmenin cinsiyetine göre istatistiki olarak farklılık göstermekte midir?
- ✓ Çocuk gelişimi öğretmenlerinin psikolojik sağlamlıkları öğretmenin yaşına göre istatistiki olarak farklılık göstermekte midir?
- ✓ Çocuk gelişimi öğretmenlerinin psikolojik sağlamlıkları öğretmenin eğitim düzeyine göre istatistiki olarak farklılık göstermekte midir?
- ✓ Çocuk gelişimi öğretmenlerinin psikolojik sağlamlıkları öğretmenin medeni durumuna göre istatistiki olarak farklılık göstermekte midir?

Psikolojik Dayanıklılık

Kişilerin yaşadığı toplumda hüküm süren düzen kimi zaman bireyleri veya belirli bir grubu veyahut toplumun tamamını güç duruma sokabilmekte ve onların bazı problemler yaşayarak stresli zaman geçirmesine neden olabilmektedir (Tümlü ve Receptoğlu, 2013). Her insanın stres zamanlarında veya kriz zamanlarında tutum ve davranışları birbirinden farklıdır. Kişilerin psikolojik dayanıklılıkları onların performans ve mücadeleleri ile ruh hallerini oldukça etkilemekte hatta bu süreçlere yön vermektedir (Yalçın, 2013). Khoshaba (1979; akt: Sönmezer, 2015) psikolojik dayanıklılığın insanların kendilerini geliştirirken hayatlarını zenginleştirmesi için onlara gereken bilişsel ve duyuşsal tutum ve davranışları içerdiğini belirtmektedir. Kişilerin yaşamlarında meydana gelen değişimlerle mücadele ederken yaşanan zorluklara tahammül yeteneği olarak tanımlanabilen psikolojik dayanıklılık aynı zamanda kişilerin başına gelen terslik, olumsuzluk gibi negatif durumlardan sıyrılarak kendilerini toparlayabilme ve eski pozitif kişiliğine geri dönerken daha da güçlü olma halini ifade etmektedir (Basım ve Çetin, 2011). Kişinin yaşadığı olumsuzluklardan etkilenerek depresyona girmesine tampon olan psikolojik dayanıklılık (Yalçın, 2013) temelinde psikolojik sağlamlığı barındırmaktadır (Çetin & Basım, 2012). Kişilerin zorlu olaylar karşısında gösterdikleri direnç onların psikolojik birtakım problemler yaşayabileceğine parmak bassada bu direnç aynı zamanda iyi sonuçlar da doğurabilmekte ve kişi yaşanan elim olay sonrasında çok daha güçlü ve donanımlı bir birey olarak hayatına devam edebilmektedir (Ergenç, 2016).

1975-86 yılları arasında IBT (Illionis Bell Telephone) adındaki bir şirketin zor ve stresli bir dönemden geçerken psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar yaşayarak işten ayrılan pek çok yönetici olmasının yanında süreci hasarsız atlatan yöneticilerin de bulunması ve bu yıllarda tüm çalışanlara psikolojik ve tıbbi testler yapılması ile iki taraf arasında fark olduğu kanısına varılmış ve Psikolojik Dayanıklılık kavramı doğmuştur (Funk, 1992; Maddi, 2002). Akıl sağlığını korumak veya onu geri kazanmak için gerekli etmenlerin belirlenebilmesinin yanında kişilerin stres ile başa çıkma gücünün belirlenmesiyle stresli işlere uygun personeli seçebilmek için psikolojik dayanıklılık kavramı oldukça önemli görülmektedir (Bitmiş, Sökmen ve Turgut, 2013). Çetin ve Basım (2011) tarafından kişilerin olumsuz olay ve durumların üstesinden gelebilme kabiliyeti olarak tanımlanan psikolojik dayanıklılık Latince 'resilire' kökünden gelmekte ve esnek, elastik olma manasını taşımaktadır (Öz ve Yılmaz, 2009). Kavram olarak ise 1979 yılında Suzanne Kobasa tarafından ilk kez kullanılmıştır (Ergenç, 2016). Kobasa tarafından stresle mücadele ederek onun olumsuz etkilerini azaltma eğilimi olarak tanımlanan psikolojik dayanıklılık mücadele ve denetim faktörlerini kapsayan zihinsel bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır (Karavardar, 2010). Aile bireylerince yaşanan travmatik olaylar, sağlık sorunları, iş yerinde meydana gelen problemler ve ekonomik sorunlar benzeri ağır stres içeren olaylara psikolojik yönden dayanma ve trajedilerin başarılı bir şekilde atlatılması olarak tanımlanabilen psikolojik dayanıklılık (Araz, 2013), kişinin negatif olay ve durumlar karşısında stresle başa çıkabilmesini sağlayan önemli bir kabiliyettir ve her kabiliyet gibi psikolojik dayanıklılık da öğrenilerek geliştirilebilmektedir (Dağcı ve Kartopu, 2014).

Psikolojik Dayanıklılık Faktör ve Boyutları

Psikolojik dayanıklılık kavramının açıklanabilmesi için pek çok faktörün varlığından söz edilse de bu faktörlerin üç çatı altında toplandığı görülmektedir. Haase (2004) bu üç faktörün aile desteği, kişisel özellikler ve dışsal destek

sistemleri olduğunu ifade etmektedir. Friberg ve arkadaşları (2005) ise psikolojik dayanıklılığı kendilik algısı, gelecek algısı, yapısal stil, sosyal yeterlilik, aile uyumu ve sosyal kaynaklar adı altında toplam altı boyutta açıklamaktadır. Araştırmanın veri toplama aracı olarak kullanılan ölçeğin sahipleri Basım ve Çetin (2011) de sunduğu geniş çerçeveden dolayı bu altı faktörlü yapıyı benimsemiştir.

Kendilik algısı kişinin kendisini kabullenişini, sevmesini, hayata dair gerçekçi algılarını ve geleceğe dair beslediği umudu ifade etmektedir (Friberg, Hjemdal, Rosenvinge ve Martinussen, 2003). Friberg ve arkadaşları (2005) bu boyutu kendilik algısı ve gelecek algısı olarak iki temele ayırmanın daha doğru bir yaklaşım olacağını ifade etmektedir. Bireyin temelde kim olduğuna inandığına dair düşüncelerini içeren kendilik algısı aynı zamanda kişinin kendisinin farkına varmasını sağlamaktayken gelecek algısı ise kişinin geleceğini nasıl tasavvur ettiği ile ilgilidir (Bitmiş, Sökmen ve Turgut, 2013). Yapısal stil boyutu kişinin güçlü-zayıf yönleri ve öz disiplini gibi kişilik yapısını belirtirken sosyal yeterlilik boyutu ise kişinin sosyal hayatında destek görüp görmediğini göstermektedir ve bireyin dışa dönüklüğü ve sosyal aktivitelere katılım gösterme isteği ile ilgilenebilmektedir. Aile uyumu boyutunda ise kişinin aile bireyleriyle ne kadar uyumlu olduğu ve onlardan ne kadar destek aldığına bakılmaktadır. Sosyal kaynaklar ise kişinin arkadaş ve akrabaları tarafından destek görüp görmediğini incelemektedir (Bitmiş, Sökmen ve Turgut, 2013; Friberg, Barlaug, Martinussen, Rosenvinge ve Hjemdal, 2005).

Luthar'a göre (2000; akt: Sönmezer, 2015) psikolojik dayanıklılık bireyin bulunduğu risk ortamında koruyucu ve korunmazlık güçlerinin arasındaki denge durumunu ifade eden bir süreçtir. Bu süreçte bireyin yanında sevdiği ve güvendiği birisinin olması çok önemlidir (Masten ve Reed, 2002). Maddi (2002) bireyin psikolojik olarak dayanıklı bir biçimde stresli ortamlarla ve durumlarla mücadele edebilmesinde önemli olan noktanın psikolojik sağlamlık olduğunu belirtmektedir. Kişinin yaşadığı olumsuz olayla arasında tampon bir bölge olan psikolojik dayanıklılık kişiye sorunlara karşı daha az hassasiyet gösterme ve depresif özelliklerde düşüş gibi olumlu özellikler kazandırmaktadır (Yalçın, 2013).

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırma çocuk gelişimi ve eğitimi öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılıklarını öğretmenlerin bazı demografik özelliklerine göre incelemeyi amaçlamaktadır.

Okul öncesinde verilen eğitimin kalitesi çocuğun eğitim sürecinden maksimum faydayı sağlayabilmesi için oldukça önemlidir ve kaliteli bir okul öncesi eğitimi ile çocuğun akademik başarısı arasında da ilişki bulunmaktadır (Kıldan, 2010). Erken çocukluk döneminde bulunan bu çocukların kendi potansiyellerini en üst seviyeye çıkarabilmek için sağlıklı ebeveynlerle birlikte sağlıklı okul öncesi öğretmenlerine de ihtiyaçları vardır. Çocukların eğitim aldığı öğretmenlerin kişiliğini oluşturan özelliklerin çocukların eğitim sürecini doğrudan veya dolaylı olarak etkilediği bilinmektedir (Saraç ve Abanoz, 2021). Bu özelliklerin en önemlilerinden birisinin ise psikolojik dayanıklılık olduğu düşünülmektedir. Colker (2008; akt: Gülay Ogelman, Amca Toklu ve Özbilen, 2023) etkili bir çocuk gelişimi öğretmenin sabırlı ve esnek olma karakteristik özelliklerini barındırması gerektiğini ifade etmektedir. Başarı ve adapte olma süreçlerini kapsayan psikolojik dayanıklılık; sarsıcı ve trajik olaylara veya stresli durumlara dayanma olarak özetlenebilir. Güç yaşam şartlarıyla gelen olumsuz deneyimleri başarı ile atlatma ve psikolojik olarak hasar görmemeyi ifade eder. Önceden psikolojik dayanıklılık psikolojik olarak olumsuz durumları absorbe eden bir kişilik özelliği olarak görülse de zamanla bu durum değişmiş ve psikolojik dayanıklılığın öğrenilerek geliştirilebilen bir özellik olduğu ortaya çıkmıştır.

Alanyazın taramasında çocuk gelişimi öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılıklarına dair mevcut araştırmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür (Akgün, 2021; Efecan, 2022; Gülay Ogelman, Amca Toklu ve Özbilen, 2023). Gerçekleştirilen bu araştırma ile çocuk gelişimi öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılıklarını öğretmenlerin bazı demografik özelliklerine göre inceleyecektir ve alanyazına veri desteği sağlanacaktır. Ayrıca bu konuda çalışma yapmak isteyen araştırmacılara da ışık tutulacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma ile çocuk gelişimi ve eğitimi öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılıklarının öğretmenlerin bazı demografik özelliklerine göre incelenecektir. Çocuk gelişimi öğretmenleri hakkında genel bir yargıya varmak istenildiğinden araştırmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Genel bir yarıya varılmak istendiğinde evreni temsil eden örneklemle çalışma gerçekleştirilir ve araştırılan konunun genel haliyle var olduğu biçimde betimlenmesi amaçlanır (Karasar N. , 2016).

Çalışma Grubu

Bu araştırma İzmir ili Kemalpaşa ilçesinde bulunan okul öncesi eğitim kurumlarında 2023-2024 eğitim öğretim yılı ilk yarısında görev yapan 91 çocuk gelişimi ve eğitimi öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacına ulaşmak için kullanılacak olan öğretmen demografik özelliklerine dair veriler Tablo 1’de gösterilmiştir:

Tablo 1: Çalışma grubunun demografik bilgileri

Özellik	Değişken	f	%
Cinsiyet	Kadın	73	80,2
	Erkek	18	19,3
Yaş	26-30 arası	7	7,7
	31-35 arası	15	16,5
	36-40 arası	19	20,9
	41 ve üzeri	50	54,9
Eğitim Düzeyiniz	Ön Lisans-Lisans	66	72,5
	Yüksek Lisans ve Üzeri	25	27,5
Medeni Durum	Bekar	68	74,7
	Evli	23	25,3

Tablo 1 sayısal olarak okunduğunda; öğretmenlerin 79’unun kadınsa 25’inin erkek olduğu; 5 öğretmenin 26-30, 12 öğretmenin 31-35, 19 öğretmenin 36-40 ve 68 öğretmenin 41 yaş ve üzeri yaş aralığına sahip olduğu; 74 öğretmenin lisans derecesinde ve 30 öğretmenin ise yüksek lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahip olduğu; 26 öğretmen bekarken 78’inin ise evli olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amacına ulaşabilmek adına veri toplama aracı olarak Basım ve Çetin (2011) tarafından güvenilirlik ve geçerlik çalışması yapılan Yetişkinler İçin Dayanıklılık Ölçeği ölçek sahibinden izin alınarak kullanılmıştır. Alt amaçlara ulaşabilmek için ise araştırmacı tarafından oluşturulmuş 4 soruluk Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmanın veri toplama aracı olan Yetişkinler İçin Dayanıklılık Ölçeği 33 maddeden ve toplamda 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek alt boyutları sırasıyla “Kendilik Algısı, Gelecek Algısı, Yapısal Stil, Sosyal Yeterlilik, Aile Uyumu ve Sosyal Kaynaklar”dır. Ölçek genelinin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ,86’dır. Alt boyutlarının güvenilirlik katsayısı ise ,68 ile ,79 arasında değişmektedir. Ölçek alt boyutlarının madde sayıları şu şekildedir:

- ✓ Kendilik Algısı : Madde 1, 7, 13, 19, 28, 31.
- ✓ Gelecek Algısı : Madde 2, 8, 14, 20.
- ✓ Yapısal Stil : Madde 3, 9, 15, 21.
- ✓ Sosyal Yeterlilik : Madde 4, 10, 16, 22, 25, 29.
- ✓ Aile Uyumu : Madde 5, 11, 17, 23, 26, 32.
- ✓ Sosyal Kaynaklar : Madde 6, 12, 18, 24, 27, 30, 33.

Ölçekten alınan toplam puanın yüksek olması kişinin psikolojik dayanıklılığının yüksek olduğunu göstermektedir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri öğretmenlere internet üzerinden bilgi toplamak amacıyla kullanılan programlar üzerinden iletilmiş ve veriler toplanmıştır. Çalışma grubunun ölçme aracında bulunan sorulara vermiş olduğu cevaplar öncelikle bilgisayara aktarılmış, sonrasında ise üzerlerinde analiz gerçekleştirilebilmesi için sayısallaştırılmış ancak sayısallaştırma sürecinde verilere herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Çalışma grubunun ölçme aracında bulunan sorulara vermiş olduğu cevapların araştırmanın amacına hizmet edip etmediğini belirlemek adına verilerin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayı değeri hesaplanmış ve bilgiler Tablo 2’de sunulmuştur:

Tablo 2 Ölçek geneli ve alt boyutlarının güvenilirlik katsayısı

Ölçek	Cronbach Alpha Değeri (α)
Psikolojik Dayanıklılık	,77

Tablo 2 sayısal olarak okunduğunda ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısının SPSS tarafından (α)= ,77 olarak hesaplandığı görülmektedir. Büyüköztürk (2012) ölçeklerin güvenilir kabul edilebilmesi için ,70 değerinden daha büyük bir değere sahip olması gerektiğini belirtmektedir. Bu bilgi doğrultusunda ,77 güvenilirlik katsayısı değeriyle çalışma grubundan elde edilen bilgilerin güvenilir olduğu ve amaca hizmet ettiği görülmektedir.

Araştırmanın alt amaçlarına ve onlar ışığında amaca ulaşabilmek için veri seti üzerinde hangi analizlerin gerçekleştirilebileceğini belirlemek amacıyla verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir. Bunun için veri setine Normallik Testi uygulanmış ve bilgileri Tablo 3'te sunulmuştur:

Tablo 3: Normallik Testi sonucu

Ölçek	Çarpıklık	Basıklık
Psikolojik Dayanıklılık	-1,22	1,98

Tablo 3 sayısal olarak okunduğunda; Psikolojik Dayanıklılık ölçeğinin çalışma grubuna uygulanmasıyla elde edilen veri setinin çarpıklık değeri SPSS tarafından -1,22 ve basıklık değeri 1,98 olarak hesaplandığı görülmektedir. Çarpıklık ve basıklık değerinin -2 ile +2 değerleri arasında olduğu veriler normal dağılıma sahip kabul edilmekte ve veri seti üzerinde parametrik analizlerden 2 faktörlü değişkenler için t-Testi, 3 ve daha fazla faktörlü değişkenler için ise Anova Analizi uygulanmaktadır (Tabachnick & Fidell, 2013; Turan, Şimşek, & Aslan, 2015). Bu bilgi doğrultusunda araştırmanın alt amaçları için gereken cinsiyet, eğitim durumu ve medeni durum değişkenlerinin öğretmenlerin psikolojik dayanıklılığına etkisini belirlemek üzere t-Testi; yaş değişkeninin öğretmenlerin psikolojik dayanıklılığına etkisini belirlemek üzere ise Anova Analizi gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR

Çocuk Gelişimi Öğretmenlerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeyi

Çocuk Gelişimi öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerini belirlemek adına ölçek geneli ve alt boyutlarında öğretmenlerin vermiş oldukları cevapların ortalama ve standart sapmaları hesaplanmış ve bahsedilen bilgiler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4: Çocuk gelişimi ve eğitimi öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri

Ölçek/ Alt Boyut	N	\bar{x}	Sd
Psikolojik Dayanıklılık	91	4,22	,52
Kişisel Güç	91	4,52	,70
Gelecek Algısı	91	4,27	1,03
Yapısal Stil	91	4,15	1,02
Sosyal Yeterlilik	91	4,09	,74
Aile Uyumu	91	3,81	,82
Sosyal Kaynaklar	91	4,45	,72

Tablo 4 sayısal olarak okunduğunda öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık ortalamalarının ölçek genelinde $\bar{x}=4,22$ olduğu; alt boyutlarda ise yüksekten düşüğe sırasıyla Kişisel Güç alt boyutunda $\bar{x}=4,52$, Sosyal Kaynaklar alt boyutunda $\bar{x}=4,45$, Gelecek Algısı alt boyutunda $\bar{x}=4,27$, Yapısal Stil alt boyutunda $\bar{x}=4,15$, Sosyal Yeterlilik alt boyutunda $\bar{x}=4,09$ ve Aile Uyumu alt boyutunda ise $\bar{x}=3,81$ olduğu görülmektedir.

Öğretmenin Cinsiyetinin Onun Psikolojik Dayanıklılık Düzeyine Etkisini Gösteren Bulgular

Çocuk gelişimi öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinde onların cinsiyet değişkeninin istatistiki olarak herhangi bir farklılaşma yaratıp yaratmadığını belirlemek adına t-Testi gerçekleştirilmiş ve teste ait veriler Tablo 5'te sunulmuştur:

Tablo 5: Öğretmenin cinsiyetinin psikolojik dayanıklılık düzeyine etkisi

Ölçek/ Alt Boyut	Cinsiyet	N	\bar{x}	Sd	t	df	p
Psikolojik Dayanıklılık	Kadın	73	4,29	,52	2,411	89	,02
	Erkek	18	3,97	,42			
Kişisel Güç	Kadın	73	4,53	,73	,286	89	,78
	Erkek	18	4,48	,54			
Gelecek Algısı	Kadın	73	4,32	1,01	,748	89	,46
	Erkek	18	4,11	1,13			
Yapısal Stil	Kadın	73	4,18	1,02	,454	89	,65
	Erkek	18	4,06	1,06			
Sosyal Yeterlilik	Kadın	73	4,14	,70	1,302	89	,20
	Erkek	18	3,89	,89			
Aile Uyumu	Kadın	73	3,90	,86	2,162	89	,03
	Erkek	18	3,44	,51			
Sosyal Kaynaklar	Kadın	73	4,59	,65	3,739	89	,00
	Erkek	18	3,92	,76			

Tablo 5 sayısal olarak okunduğunda öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları üzerinde cinsiyetleri istatistiki farklılaşmalara neden olmaktadır ($p<,05$). Bu farklılaşmanın kadın öğretmenler lehine olduğu görülmektedir. Kadın öğretmenlerin ($\bar{x}=4,29$) erkek öğretmenlere ($\bar{x}=3,97$) nazaran daha yüksek psikolojik dayanıklılığa sahip olduğu

söylenbilir. Ölçek alt boyutlarından Aile Uyumu ve Sosyal Kaynaklarda da kadın öğretmenler lehine farklılaşmalar olduğu ($p<,05$) ve kadın öğretmen ortalamalarının (\bar{x}) bu alt boyutlarda erkek öğretmen ortalamalarına (\bar{x}) nazaran yüksek olduğu görülmektedir. Kişisel Güç, Gelecek Algısı, Yapısal Stil ve Sosyal Yeterlilik alt boyutlarında ise öğretmenlerin cinsiyetinin herhangi bir farklılaşmaya neden olmadığı yani kadın ve erkek öğretmenlerin benzer düşüncelere sahip olduğu görülmektedir.

Öğretmenin Yaşının Onun Psikolojik Dayanıklılık Düzeyine Etkisini Gösteren Bulgular

Çocuk gelişimi öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinde onların yaş değişkeninin istatistiki olarak herhangi bir farklılaşma yaratıp yaratmadığını belirlemek adına ANOVA Analizi gerçekleştirilmiş ve analize ait veriler Tablo 6'da sunulmuştur:

Tablo 6: Öğretmenin yaşının psikolojik dayanıklılık düzeyine etkisi

<i>N, \bar{x} ve SS değerleri</i>					<i>ANOVA Analizi Sonuçları</i>					
<i>Ölçek/Alt Boyut</i>	<i>Yaş</i>	<i>N</i>	<i>\bar{x}</i>	<i>Sd</i>	<i>Var. K.</i>	<i>KT</i>	<i>df</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Psikolojik Dayanıklılık	26-30 arası	7	4,32	,38	G. Arası	,42	3	,14	,51	,68
	31-35 arası	15	4,10	,43	G. İçi	23,65	87	,27		
	36-40 arası	19	4,30	,47	Toplam	24,07	90			
	41 ve üzeri	50	4,22	,57						
	Toplam	91	4,22	,52						
Kişisel Güç	26-30 arası	7	4,81	,50	G. Arası	1,10	3	,37	,74	,53
	31-35 arası	15	4,38	,73	G. İçi	42,72	87	,49		
	36-40 arası	19	4,44	,75	Toplam	43,82	90			
	41 ve üzeri	50	4,56	,69						
	Toplam	91	4,52	,70						
Gelecek Algısı	26-30 arası	7	4,43	,53	G. Arası	2,60	3	,87	,81	,49
	31-35 arası	15	4,53	,64	G. İçi	93,53	87	1,08		
	36-40 arası	19	4,00	1,29	Toplam	96,13	90			
	41 ve üzeri	50	4,28	1,07						
	Toplam	91	4,27	1,03						
Yapısal Stil	26-30 arası	7	3,57	1,13	G. Arası	3,97	3	1,32	1,28	,29
	31-35 arası	15	3,93	1,22	G. İçi	89,87	87	1,03		
	36-40 arası	19	4,32	,82	Toplam	93,84	90			
	41 ve üzeri	50	4,24	1,00						
	Toplam	91	4,15	1,02						
Sosyal Yeterlilik	26-30 arası	7	3,95	,93	G. Arası	2,93	3	,977	1,83	,15
	31-35 arası	15	3,84	,53	G. İçi	46,42	87	,534		
	36-40 arası	19	4,40	,66	Toplam	49,35	90			
	41 ve üzeri	50	4,07	,77						
	Toplam	91	4,09	,74						
Aile Uyumu	26-30 arası	7	3,95	,85	G. Arası	,45	3	,15	,22	,86
	31-35 arası	15	3,76	,83	G. İçi	60,71	87	,70		
	36-40 arası	19	3,91	,67	Toplam	61,16	90			
	41 ve üzeri	50	3,77	,89						
	Toplam	91	3,81	,82						
Sosyal Kaynaklar	26-30 arası	7	4,92	,22	G. Arası	2,84	3	,95	1,87	,14
	31-35 arası	15	4,24	,56	G. İçi	44,12	87	,51		
	36-40 arası	19	4,61	,63	Toplam	46,96	90			
	41 ve üzeri	50	4,39	,81						
	Toplam	91	4,45	,72						

Tablo 6 sayısal olarak okunduğunda öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları üzerinde yaşlarının istatistiki anlamda farklılaşmalara neden olmadığı görülmektedir ($p>,05$). Başka bir ifade ile öğretmenlerin yaşları ile psikolojik dayanıklılıkları artmamakta veya azalmamaktadır. Yaşı ne olursa olsun bütün öğretmenlerin benzer psikolojik dayanıklılık düzeyinde olduğu söylenebilir.

Öğretmenin Eğitim Düzeyinin Onun Psikolojik Dayanıklılık Düzeyine Etkisini Gösteren Bulgular

Çocuk gelişimi öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinde onların eğitim düzeyi değişkeninin istatistiki olarak herhangi bir farklılaşma yaratıp yaratmadığını belirlemek adına t-Testi gerçekleştirilmiş ve teste ait veriler Tablo 7'de sunulmuştur:

Tablo 7: Öğretmenin eğitim düzeyinin psikolojik dayanıklılık düzeyine etkisi

Ölçek/ Alt Boyut	Eğitim Düzeyi	N	\bar{x}	Sd	t	df	p
Psikolojik Dayanıklılık	Ön Lisans-Lisans	66	4,30	,47	2,274	89	,03
	Yüksek Lisans ve üzeri	25	4,03	,60			
Kişisel Güç	Ön Lisans-Lisans	66	4,58	,64	1,156	89	,25
	Yüksek Lisans ve üzeri	25	4,39	,84			
Gelecek Algısı	Ön Lisans-Lisans	66	4,32	,98	,650	89	,52
	Yüksek Lisans ve üzeri	25	4,16	1,18			
Yapısal Stil	Ön Lisans-Lisans	66	4,27	,97	1,828	89	,07
	Yüksek Lisans ve üzeri	25	3,84	1,11			
Sosyal Yeterlilik	Ön Lisans-Lisans	66	4,20	,69	2,370	89	,02
	Yüksek Lisans ve üzeri	25	3,80	,79			
Aile Uyumu	Ön Lisans-Lisans	66	3,91	,80	1,827	89	,07
	Yüksek Lisans ve üzeri	25	3,56	,85			
Sosyal Kaynaklar	Ön Lisans-Lisans	66	4,49	,71	,76	89	,45
	Yüksek Lisans ve üzeri	25	4,36	,76			

Tablo 7 sayısal olarak okunduğunda öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları üzerinde eğitim düzeyi değişkeni istatistiki farklılaşmalara neden olduğu görülmektedir ($p<,05$). Bu farklılaşmanın kadın ön lisans/lisans mezunları lehine olduğu görülmektedir. Ön lisans/lisans mezunlarının ($\bar{x}=4,30$) yüksek lisans mezunlarına ($\bar{x}=4,03$) nazaran daha yüksek psikolojik dayanıklılığa sahip olduğu söylenebilir. Sosyal Yeterlilik alt boyutunda da ön lisans/lisans mezunu öğretmenler lehine farklılaşmalar olduğu ($p<,05$) ve psikolojik dayanıklılık ortalamalarının ($\bar{x}=4,20$), yüksek lisans ve üzeri mezuniyete sahip öğretmenlerin ortalamalarına ($\bar{x}=3,80$) nazaran yüksek olduğu görülmektedir. Psikolojik dayanıklılığın diğer alt boyutlarında ise öğretmenlerin eğitim düzeyinin herhangi bir farklılaşmaya neden olmadığı yani mezuniyet kademesi ne olursa olsun bütün öğretmenlerin benzer psikolojik dayanıklılık algısına sahip olduğu görülmektedir.

Öğretmenin Medeni Durumunun Onun Psikolojik Dayanıklılık Düzeyine Etkisini Gösteren Bulgular

Çocuk gelişimi öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinde onların medeni durum değişkeninin istatistiki olarak herhangi bir farklılaşma yaratıp yaratmadığını belirlemek adına t-Testi gerçekleştirilmiş ve teste ait veriler Tablo 8’de sunulmuştur:

Tablo 8: Öğretmenin medeni durumunun psikolojik dayanıklılık düzeyine etkisi

Ölçek/ Alt Boyut	Medeni Durum	N	\bar{x}	Sd	t	df	p
Psikolojik Dayanıklılık	Bekar	68	4,21	,53	-,67	89	,51
	Evli	23	4,29	,48			
Kişisel Güç	Bekar	68	4,46	,74	-1,49	89	,14
	Evli	23	4,711	,53			
Gelecek Algısı	Bekar	68	4,25	1,11	-,39	89	,70
	Evli	23	4,35	,78			
Yapısal Stil	Bekar	68	4,18	1,08	,36	89	,72
	Evli	23	4,09	,85			
Sosyal Yeterlilik	Bekar	68	4,10	,72	,14	89	,89
	Evli	23	4,07	,82			
Aile Uyumu	Bekar	68	3,84	,72	,59	89	,55
	Evli	23	3,72	1,08			
Sosyal Kaynaklar	Bekar	68	4,38	,76	-1,73	89	,09
	Evli	23	4,68	,57			

Tablo 8’de bulunan sayısal veriler incelendiğinde; öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları üzerinde medeni durumlarının istatistiki anlamda farklılaşmalara neden olmadığı görülmektedir ($p>,05$). Başka bir ifade ile öğretmenlerin evli veya bekar olmaları ile psikolojik dayanıklılıkları artmamakta veya azalmamaktadır. Medeni durumuna bakılmaksızın bütün öğretmenlerin benzer psikolojik dayanıklılık düzeyinde olduğu söylenebilir.

SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıklarına dair algıları oldukça yüksek düzeyindedir. Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılığının yüksek olduğu sonucuna ulaşarak araştırma sonucumuzu destekleyen çalışmalar mevcuttur (Karakuş ve Ünsal, 2017; Sönmezer, 2015; Uçar, 2014; Yalçın, 2013). Psikolojik dayanıklılığın yüksek olması öğretmenlere eğitim sürecinde karşılaşılan problem ve zorluklarla mücadele azmi vereceği için mesleki açıdan olumlu katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Öğretmenlerin cinsiyeti psikolojik dayanıklılık algılarında istatistiki olarak farklılaşmalara neden olmaktadır. Bu farklılaşma kadın öğretmenlerin lehinedir. Aktaş (2016), Dündar (2016), Günduş ve Koçak (2015), Önder ve Gülay (2008) da çalışmalarında cinsiyet faktörünün psikolojik dayanıklılıkta etkisi bulunan bir değişken olduğu sonucuna ulaşarak araştırmamızı desteklemektedir. Kadımların erkeklere nazaran duygularını ifade etmekte daha başarılı olmaları, çevresi ile problemlerini paylaşarak çözüm arayışına girmekten çekinmemelerinin psikolojik dayanıklılıklarını arttırdığı düşünülmektedir. Alanyazın taramasında bazı çalışmaların öğretmenlerin cinsiyetinin onların psikolojik dayanıklılığına etki etmediği sonucuna ulaştığı görülmektedir (Gökmen, 2014; Sönmezer, 2015; Yalçın, 2013). Araştırma sonucumuzla örtüşmeme sebebinin ise araştırmaların amaç, örneklem ve ölçme aracı farklılığından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Öğretmenlerin yaşı psikolojik dayanıklılık algılarında istatistiki olarak farklılaşmalara neden olmamaktadır. Karakaya (2019) çalışmasında öğretmenlerin mesleki kıdemleri ile psikolojik dayanıklılıkları arasında bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşarak araştırmamızın yaş değişkenini destekler bir sonuca ulaşmıştır. Öğretmenlerde yaş ile kıdem doğru orantıda ilerlemektedir ve yüksek kıdemdeki öğretmenlerin yaşı düşük kıdemdeki öğretmenlerin yaşlarından fazladır. Öğretmenlerin kıdemi ile psikolojik dayanıklılığı arasında bir ilişkinin olmaması yaşı ile de anlamlı bir ilişkisi olmadığı şeklinde de yorumlanabilir. Öğretmenlerin yaşları arttıkça psikolojik dayanıklılıklarının yükseleceği beklense de mesleki tükenmişlik yaşamları durumunun buna engel teşkil ettiği düşünülmektedir.

Öğretmenlerin eğitim düzeyi psikolojik dayanıklılık algılarında istatistiki olarak farklılaşmalara neden olmaktadır. Bu farklılaşma önlisans ve/veya lisans mezunu öğretmenlerin lehinedir. Gökmen (2014), Ergenç (2016) ve Selçuklu (2013) araştırmalarında öğretmenlerin eğitim düzeyinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri üzerinde anlamlı farklılaşmalar oluşturduğu sonucuna ulaşarak araştırma sonucumuzu desteklese de Sönmezer (2015) ve Uçar (2014) öğretmenin eğitim düzeyinin psikolojik dayanıklılık düzeyini etkilemediği sonucuna ulaşarak araştırmamızla örtüşmeyen bir sonuca ulaşmıştır. Lisansüstü eğitim derecesine sahip kişilerin mesleki zorluklarla başa çıkmasının daha kolay olacağı ve psikolojik dayanıklılığının lisans mezunlarına nazaran daha yüksek olması beklenirken araştırmadan elde edilen sonuç bu görüş ve beklentiye destekler nitelikte değildir.

Öğretmenlerin medeni durumu psikolojik dayanıklılık algılarında istatistiki olarak farklılaşmalara neden olmamaktadır. Psikolojik dayanıklılık kişisel bir özellik olarak insanın mizacında var olduğu için medeni durumla değişim göstermemesi beklenen bir durumdur. Demir (2018), Gökmen (2014) Sezgin-Nartgün ve Mor (2015) ile Sönmezer (2015) de araştırmalarında öğretmenlerin medeni durumları ile psikolojik dayanıklılıkları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşarak araştırma sonucumuzu desteklemektedirler. Karakaya (2019) ve Uçar (2014) evli öğretmenlerin psikolojik dayanıklılığının bekar öğretmenlere nazaran, Selçuklu (2013) ise bekar öğretmenlerin evli olanlara nazaran psikolojik dayanıklılığının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

KAYNAKÇA

- Akgün, Ö. (2021). *Okul öncesi öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık ve iş doyum düzeylerinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Aktaş, E. (2016). *Ergenlerin psikolojik dayanıklılıkları ile gelecek beklentileri arasındaki ilişki*. (Yüksek Lisans Tezi) On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Anlıak, Ş. (2004). Okulöncesi dönemde çocuğun yaşamında baba ve erkek öğretmenin rolü ve önemi. *Ege Eğitim Dergisi*, 5(1), 25-33.
- Araz, Y. (2013). *Pozitif psikolojik sermayenin iş yaşamına etkisi üzerine yapılmış çalışmaların içeriksel analizi*. Zirve Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Basım, N. ve Çetin, F. (2011). Yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeği'nin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(2), 104-114.
- Berk, L. E. (2015). *Bebekler ve çocuklar*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Bitmiş, M. G., Sökmen, A. ve Turgut, H. (2013). Psikolojik dayanıklılığın tükenmişlik üzerine etkisi: Örgütsel özdeşleşmenin aracılık rolü. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), 27-40.
- Bobek, B. L. (2005). Teacher resiliency: A key to career longevity. *The Clearing House*, 75(4), 202-205.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Clipa, O. ve Boghean, A. (2015). Stress factors and solutions for the phenomenon of burnout of preschool teachers. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 180, 907-915.

- Çetin, F. ve Basım, H. N. (2012). Örgütsel Psikolojik sermaye: Bir ölçek uyarlama çalışması. *Amme İdaresi Dergisi*, 45(1), 121-137.
- Çetin, F. ve Basım, N. (2011). Psikolojik dayanıklılığın iş tatmini ve örgütsel bağlılık tutumlarındaki rolü. *İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 13(3), 79-94.
- Dağcı, A. ve Kartopu, S. (2014). Meslekî tükenmişlik ile dindarlık eğilimi Aarasındaki ilişki üzerine ampirik bir araştırma. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(8), 365-383.
- Dağlıoğlu, H. E. ve Genç, H. (2018). Öğretmen yetiştirme ve okul öncesi öğretmeninin özellikleri. G. H. (Ed.) içinde, *Erken Çocukluk Eğitime Giriş* (s. 177-178). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Dündar, Ü. (2016). *Lise öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi: Gaziosmanpaşa ilçesi örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Efecan, E. (2022). *Okul öncesi öğretmenlerinin bilinçli farkındalık (mindfulness), psikolojik dayanıklılık ve tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ergenç, B. (2016). *Anasınıfı öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin sosyal becerileri ve empatik eğilim düzeyleri üzerindeki rolü*. (Yüksek Lisans Tezi). Beukent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Friborg, O., Barlaug, D., Martinussen, M., Roseninge, J. H. ve Hjemdal, O. (2005). Resilience in relation to personality and intelligence. *International journal of methods in psychiatric research*, 14(1), 29-42.
- Friborg, O., Hjemdal, O., Roseninge, J. H. ve Martinussen, M. (2003). A new rating scale for adult resilience: what are the central protective resources behind healthy adjustment? *International Journal of Methods in Psychiatric Research*, 12(2), 65-76.
- Funk, S. C. (1992). Hardiness: A review of theory and research. *American Psychological Association*, 11 (5), 335.
- Ghasemi, Z. ve Kajbaf, M. (2019). The relationship of mindfulness, psychological hardiness and spirituality with depression in mothers . *Social Behavior Research & Health (SBRH)*, 3(1), 287-297.
- Gökmen, B. (2014). *Özel eğitim okulu yöneticilerinin psikolojik dayanıklılık ve iş doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gülay Ogelman, H., Amca Toklu, D. ve Özbilen, A. E. (2023). Okul Öncesi Öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılıkları ile gelecekte beklenenlerinin incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 8(1), 106-119 .
- Gündaş, A. ve Koçak, R. (2015). Lise öğrencilerinde psikolojik sağlamlığın yordayıcısı olarak benlik kurgusu. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(41) , 795-802.
- Haase, J. E. (2004). The adolescent resilience model as a guide to interventions. *Journal of Pediatric oncology nursing*, 21(5), 289-299.
- Karakaya, Y. (2019). *Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları ile motivasyonları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Karakuş, S. ve Ünsal, S. (2017). Özel eğitim öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık ile mesleki sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 8(29), 831-850.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi kavramlar ilkeler teknikler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karavardar, G. (2010). Psikolojik yıldırma ile bazı kişilik özellikleri arasındaki ilişki. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5(1), 212-232.
- Kıldan, O. (2010). Okul öncesi eğitim bağlamında; "eğitim hizmetlerinde kalite". *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 15(2), 111-130.
- Kök, M., Çiftçi, M. ve Ayık, A. (2011). Öğretmenlik mesleği özel alan yeterliklerine ilişkin bir inceleme (Okul öncesi öğretmenliği örneği). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1), 169-183.
- Maddi, S. R. (2002). The story of hardiness: Twenty years of theorizing, research and. *Consulting Psychology Journal*, 54, 173-185.
- Masten, A. S. ve Reed, M. G. (2002). Resilience in development. *Handbook of positive psychology*, 74, 88.

- Önder, A. ve Gülay, H. (2008). İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin psikolojik sağlamlığının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 192-197.
- Öz, F. ve Yılmaz, E. (2009). Ruh sağlığının korunmasında önemli bir kavram: Psikolojik sağlamlık. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 16(3), 82-89.
- Saraç, S. ve Abanoz, T. (2021). Gelişim zihniyet yapısına sahip öğretmen. S. S. Ed. H. Gülay Ogelman içinde, *Yeni Nesil Öğretmen* (s. 85-97). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Selçuklu, E. A. (2013). *Örgütsel bağlılığın bir yordayıcısı olarak kurum kültürü ve psikolojik dayanıklılık: okulöncesi öğretmenleri üzerine bir çalışma*. (Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Sezgin Nartgün, Ş. ve Mor, K. (2015). Öğretmenlerin görüşlerine göre etik liderlik ve psikolojik dayanıklılık ilişkisi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 269-290.
- Sönmezer, B. (2015). *Öğretmenlerin tükenmişlik ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics (6th ed.)*. Boston: Allyn and Bacon.
- Tuğrul, B. ve Çelik, U. P. (2002). Normal çocuklarla çalışan anaokulu öğretmenlerinde tükenmişlik. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(12), 1-11.
- Turan, İ., Şimşek, Ü. ve Aslan, H. (2015). Eğitim araştırmalarında likert ölçeği ve likert-tipi soruların kullanımı ve analizi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 186-203.
- Tümlü, G. ve Receptoğlu, E. (2013). Üniversite akademik personelinin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(3), 205-213.
- Uçar, T. (2014). *Özel eğitim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve mesleki sosyal destek düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Üniversite çalışanlarının psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve stresle baş etme tarzlarının incelenmesi: Toros üniversitesi örneği*. (2018). (Yüksek Lisans Tezi). Toros üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Yalçın, S. (2013). *İlköğretim okulu öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile stres, psikolojik dayanıklılık ve akademik iyimserlik arasındaki ilişki*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz Toplu, N. (2012). *Okul öncesi ve ilköğretim öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.